

Katarzyna Pawlewicz, Martyna Kruk

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

PARTYCYPACJA I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA W PLANOWANIU ROZWOJU LOKALNEGO NA PRZYKŁADZIE GMINY WIEJSKIEJ ZARĘBY KOŚCIELNE

*SOCIAL PARTICIPATION AND COMMUNICATION IN THE PLANNING
OF LOCAL DEVELOPMENT USING THE EXAMPLE OF THE ZARĘBY
KOŚCIELNE RURAL COMMUNITY*

Słowa kluczowe: partycypacja społeczna, komunikacja społeczna, rozwój lokalny

Keywords: social participation, social communication, local development

Abstrakt. Celem badań była ocena funkcjonowania komunikacji i partycypacji społecznej w gminie wiejskiej na przykładzie gminy Zaręby Kościelne. W gminie można zaobserwować tworzenie się korzystnych więzi pomiędzy władzą a mieszkańcami, które stanowią podstawę partycypacji społecznej. Pomimo że komunikacja jednokierunkowa została oceniona przez respondentów na dobrym poziomie, to zaobserwowano nikkie zainteresowanie uczestnictwem w opracowywaniu dokumentów gminnych. Mieszkańcy gminy Zaręby Kościelne uczestniczący w badaniach mają świadomość, że większość spraw i zadań wykonywanych przez administrację musi odbywać się z ich udziałem, natomiast brakuje im bodźca, który skłoniłby ich do aktywnego uczestnictwa.

Wstęp

Rozwój stanowi główny cel działania każdej jednostki terytorialnej, w tym także gminy, która uznawana jest za lokalny system społeczny. System ten jest środowiskiem życia społeczności lokalnych, miejscem, w którym człowiek spędza większość czasu, żyjąc i pracując. W przestrzeni tej realizuje swoje cele indywidualne, wynikające z potrzeb, dążeń, zainteresowań, uznawanych systemów wartości, oraz cele społeczne będące efektem zewnętrznego otwarcia człowieka na potrzeby innych osób, wynikające z jego altruistycznej i społecznej postawy. Można zatem stwierdzić, że rozwój lokalny jest procesem społecznym, polega bowiem na aktywizacji lokalnych postaw prorozwojowych. Jest to proces poprzedzony niekiedy długotrwałym przygotowaniem, zarówno zasobów do ich gospodarczego wykorzystania, jak i ludzi do współuczestniczenia w rozwoju [Parysek 2001]. Za ważne czynniki rozwoju lokalnego można uznać m.in. istnienie skutecznego przywództwa inspirującego, zdolnego do mobilizowania członków zbiorowości lokalnej oraz szerokie współuczestnictwo ludności w podejmowanych działaniach [Potoczek 2003]. Siłą napędową rozwoju lokalnego jest niewątpliwie sprawnie działający samorząd. Rola ta wynika zarówno z natury samych struktur samorządowych (faktyczny gospodarz terenu), jak i ustawowych obowiązków, które nakładają na gminę zadania w dziedzinie kształtowania lokalnego środowiska życia oraz rozwiązywania bieżących problemów społeczności lokalnych [Parysek 2001]. Innym wspomnianym czynnikiem rozwoju lokalnego jest społeczność lokalna oraz jej zaangażowanie, którego przykładem jest wyrażanie przez jednostki i grupy społeczne swoich oczekiwań i potrzeb [Pawlewicz, Pawlewicz 2010]. Swoistą cechą człowieka jest społeczny charakter jego natury, który przejawia się skłonnością do życia zbiorowego oraz realną potrzebą prowadzenia takiego życia, a także zdolnościami do wzajemnego współżycia społecznego, a tym samym do wspólnej realizacji celów. Dlatego takie cechy społeczności lokalnych, jak: umiejętność współpracy, aktywność, mobilizacja i zaangażowanie obywatelskie, mogą stać się istotnymi czynnikami wpływającymi na poziom rozwoju lokalnego [Parysek 2001]. Społeczny charakter systemu jakim jest gmina sprawia, że szczególnego znaczenia na kształtowanie się rozwoju lokalnego nabiera komunikacja i partycypacja społeczna.

Celem artykułu była ocena funkcjonowania komunikacji i partycypacji społecznej w gminie wiejskiej na przykładzie gminy Zaręby Kościelne.

Material i metodyka badań

Do oceny komunikacji i partycypacji społecznej w gminie wiejskiej Zaręby Kościelne wykorzystano wyniki badań sondażowych¹. Posłużono się standaryzowanym kwestionariuszem ankiety rozdawanym i odbieranym przez ankietera. Badania przeprowadzono na przypadkowej próbie liczącej 100 osób, w pięciu grupach wiekowych: 18-25, 26-34, 35-49, 50-59 i powyżej 60 lat. Udział badanych osób w poszczególnych grupach wiekowych wynosił: 31% osób w wieku 18-25 lat, 19% w wieku 26-34 lat, 25% w wieku 35-49 lat, 14% w wieku 50-59 lat. Najmniej liczną grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby powyżej 60 lat – tylko 11%. Było to spowodowane tym, że ta grupa osób nie wyrażała chęci uczestnictwa w badaniach. Wśród respondentów 53% stanowiły kobiety, a 47% mężczyźni. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia najliczniejszą grupę stanowili respondenci z wykształceniem średnim (43%), następnie wyższym – 24%, a wykształcenie podstawowe i zasadnicze zawodowe miało po 12% respondentów. Gmina Zaręby Kościelne jest gminą wiejską położoną w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, należy do powiatu ostrowskiego. Obszar gminy stanowi 89 km², z czego większą jej część zajmują użytki rolne. Liczba mieszkańców tej gminy w 2013 roku wynosiła 3796 osób. Przy czym osób w wieku 18 lat i powyżej było 3036, z czego 50% stanowiły kobiety. Biorąc pod uwagę grupy wiekowe struktura mieszkańców przedstawiała się następująco: 18-25 lat – 14%, 26-34 lat – 15%, 35-49 lat – 24%, 50-59 lat – 16% i powyżej 60 lat – 28%. Ze względu na brak danych statystycznych nie można przedstawić charakterystyki mieszkańców ze względu na poziom wykształcenia. Gmina dysponuje zróżnicowanymi glebami, ukształtowaniem terenu, a także hydrografią. Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo, głównie nastawione na produkcję zwierzęcą z funkcjami dopełniającymi, w szczególności w dziedzinie usług, turystyki, leśnictwa oraz wypoczynku. Jest to gmina o stosunkowo niskim poziomie rozwoju. Według raportu *Podsumowanie kadencji 2010-2014* [2015] przygotowanego przez zespół firmy CURULIS, w rankingu gmin jednostka znalazła się na 2344. pozycji wśród 2479 zbadanych gmin², co dało jej ostatnie miejsce ze wszystkich gmin powiatu ostrowskiego [*Podsumowanie kadencji*...2015].

Wyniki badań

Komunikacja jest wyrazem więzi społecznych łączących członków danej społeczności lokalnej, w tym także ze sprawującymi władze przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Może ona przyjmować formę bierną, a więc jednokierunkową komunikację, do której możemy zaliczyć np. artykuły prasowe, ogłoszenia, audycje radiowe i tablice informacyjne. Drugą formą komunikacji jest komunikacja czynna, czyli dwukierunkowa, polegająca na bezpośredniej styczności interpersonalnej pomiędzy mieszkańcami a władzą, czyli np. spotkania „twarzą w twarz” z przedstawicielami władzy, obecność na zebraniach wiejskich, sesjach rady gminy i festynach [Dębczyński 2000].

Za lidera rozwoju lokalnego można uznać władze samorządowe. Dlatego poproszono respondentów o ocenę działania władz samorządowych oraz relacji pomiędzy władzą a mieszkańcami. W opinii osób uczestniczących w badaniach sposób zarządzania przez władze gminą był zadawalający. Na 100 ankietowanych 55% wskazało, że wójt i rada gminy dobrze reprezentują interesy gminy. Uznali oni również, że relacje pomiędzy władzą a mieszkańcami są na dobrym poziomie, co potwierdziło 86% osób, przy czym 5% określiło je za bardzo dobre, 47% za dobre i 34% za wystarczające.

¹ Badania sondażowe zostały przeprowadzone w ramach pracy inżynierskiej Martyny Kruk pt. *Rola partycypacji społecznej w planowaniu rozwoju gminy na przykładzie gminy Zaręby Kościelne* wykonanej pod kierunkiem dr inż. Katarzyny Pawlewicz

² Badaniami objęto gminy oraz miasta na prawach powiatu, w których odbyły się wybory bezpośrednie. Każda jednostka została porównana w wymiarze gospodarczym, społecznym, infrastrukturalnym i finansowym.

Komunikowanie społeczne powinno mieć interaktywny charakter. Oznacza to z jednej strony, że władze publiczne w sposób efektywny przekazują mieszkańcom informacje, z drugiej zaś, że stworzone są kanały przekazu pozwalające mieszkańcom wyrażać ich opinie i poglądy [Hausner 1999]. Istotną rolę w dobrym rządzeniu pełni komunikacja, a więc częstotliwość, ilość i jasność przekazywanych informacji dotyczących planowanych działań i podjętych już inicjatyw wpływających na rozwój lokalny. W związku z tym poproszono respondentów o ocenę przekazywanych przez władzę informacji oraz ich jakości i ilości, a także źródeł informacji, z których czerpią informacje na temat istotnych wydarzeń w gminie.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazały, że aż 91% ankietowanych uważała informacje przekazywane przez gminę za zrozumiałe, a ich ilość za wystarczającą. Natomiast za najlepszy sposób, pozyskiwania informacji na temat ważnych wydarzeń i działań na terenie gminy uznano tablice ogłoszeń znajdujące się w sołectwach (62%). Drugim istotnym źródłem informacji była gminna tablica ogłoszeń (53%), z kolei stroną internetową gminy odwiedzało 45% ankietowanych. Jedynie 8% respondentów pozyskiwało informacje na temat działań w gminie z prasy lokalnej. Bezpośrednie spotkania jako dobre źródło informacji wskazało 46% ankietowanych (zebrania wiejskie u sołtysa – 43% i spotkania z wójtem – 3%).

Za podstawowy wymiar aktywności społeczności lokalnej można uznać wyrażanie swojego zainteresowania sprawami lokalnymi oraz wywieranie na nie bezpośredniego wpływu przez udział w wyborach samorządowych, sesjach rady gminy i zebraniach wiejskich. Komunikacja czynna (dwukierunkowa) pozwala dać ujście społecznym oczekiwaniom i preferencjom, a także potrzebom związanym z otaczającą ich przestrzenią, która dzięki partycypacji może być wspólnie kształtowana. Subiektywne przywiązanie do miejsca zamieszkania buduje i umacnia tożsamość lokalną oraz buduje i zacieśnia relacje i więzi społeczne. Ponad 80% respondentów uważała, że mieszkańcy gminy mają możliwość ingerencji w sprawy i zadania wykonywane przez samorząd gminy (22% – tak, 60% – raczej tak). Tylko 3% osób uczestniczących w badaniach wychodziła z założenia, że nie mają takiej możliwości, a 6% zakładała, że raczej nie ma takiej możliwości. Z kolei 9% ankietowanych nie miało zdania na ten temat. Można zatem stwierdzić, że mieszkańcy mają świadomość i wiedzą o tym, że większość spraw i zadań wykonywanych przez administrację powinna, a nawet musi, odbywać się z udziałem społeczności.

Proces zespołowej pracy przedstawicieli władz samorządowych oraz społeczności lokalnej stanowi podstawową formę prowadzenia dialogu społecznego. Docelowym skutkiem tego dialogu powinno być budowanie wspólnoty opartej na zaufaniu i porozumieniu. Te porozumienie stanowi niejako konstytutywne prawo każdego obywatela do uzyskania informacji, nawiązywania współpracy, korzystania z narzędzi „wpływu” i oceny funkcjonowania instytucji władzy, a także tworzenia prawa i wyrażania wiążącej opinii przez obywateli. Z tego wynika, że właściwe relacje między przedstawicielami władzy a społecznością zamieszkującą dany teren wymagają zaangażowania i aktywności obu z wymienionych stron [Olejniczak 2015]. Zatem partycypację społeczną można zdefiniować jako mniej lub bardziej bezpośrednie uczestnictwo obywateli w życiu społecznym, publicznym i politycznym [Kaźmierczak 2011]. Można więc stwierdzić, że jest to proces, w którym społeczeństwo powinno aktywnie uczestniczyć w kwestiach istotnych dla rozwoju danej jednostki terytorialnej realizowanych na czterech płaszczyznach: gospodarczej, politycznej, społecznej oraz kulturalnej. Ponad połowa respondentów (60%) wskazała na fakt czynnego udziału mieszkańców w sprawach ważnych dla lokalnego środowiska. Zaangażowanie to przejawia się uczestnictwem w zebraniach wiejskich oraz samorządowych (36%), współudziałem w organizacji uroczystości gminnych (36%), wspieraniem się ludzi w trudnych sytuacjach (wolontariat 5%) i wnoszeniem uwag do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (mpzp) oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (suikzpg) – 3%.

Jednak sami respondenci nie są chętni do aktywnego włączania się w sprawy lokalne. Zgłaszanie do władz gminy uwag, postulatów, pomysłów lub problemów dotyczących społeczności lokalnej deklarowało tylko 37% ankietowanych. Przy czym jako najwygodniejszą formę wyrażania swojej opinii respondenci uznali dwukierunkową formę komunikacji – bezpośrednie spotkania

z sołtysem (37%), wójtem (32%), zebrania wiejskie (28%), spotkania z radnymi (10%), sesje rady gminy (15%). Dla 3% ankietowanych najwygodniejszą formą wyrażania swoich opinii było wysyłanie wiadomości za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Mimo wszystko przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że zarówno rozwój gminy, jak i otoczenie, w którym mieszkają mają istotne znaczenie dla osób objętych badaniem (84% respondentów uznało, że rozwój gminy jest dla nich ważny, a otoczenie jest istotne aż dla 93%). Jednak pomimo tych deklaracji, czynna aktywność respondentów był na niskim poziomie. Udział w zebraniach wiejskich organizowanych przez sołtysów deklarowało tylko 26% ankietowanych. Lepiej przedstawiał się udział w wyborach samorządowych, gdyż 60% respondentów wskazało na swój udział. Najmniej korzystnie wyglądał udział mieszkańców w sesjach rady gminy. Aż 64% nigdy nie brało w nich udziału, tylko 6% ankietowanych deklarowało systematyczne uczestniczenie, a 30% sporadyczne.

Dla rozwoju lokalnego istotne znaczenie mają dokumenty, które są wyrazem zarówno planowania przestrzennego, jak i strategicznego gminy. Uczestnictwo w opracowywaniu dokumentów pozwala wywierać realny wpływ na kształt prowadzenia polityki przez władze gminy, a także na wygląd i zagospodarowanie zamieszkiwanego obszaru. Uczestnictwo respondentów przy opracowywaniu dokumentów planistycznych, przy których współudział reguluje *Ustawa z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* [Dz.U. 2015 poz. 199 z późn. zm.] również przedstawiał się na niskim poziomie. Przy opracowywaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy udział deklarowała tylko jedna trzecia respondentów, a przy miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego 46%.

W procesie partycypacji społecznej występują różne formy komunikacji pomiędzy władzą lokalną a mieszkańcami, które wykorzystywane są na poszczególnych etapach sporządzania miejscowego planu oraz studium. Występuje zarówno komunikacja bierna (ogłoszenia i obwieszczenia dotyczące postępów w pracach planistycznych), jak i czynna (wnioski, uwagi, udział w dyskusji publicznej nad ustaleniami projektu dokumentów). Osoby uczestniczące w badaniach deklarowały swój udział w toku opracowywania dokumentów przez zgłaszanie wniosków do studium (8% wskazań) oraz do mpzp (10%), uczestnictwo w dyskusji publicznej przy studium (17%), mpzp (25%), zgłaszanie uwag do projektu dokumentu studium (10%) i do mpzp (12%). Analizując uczestnictwo respondentów przy opracowywaniu innych gminnych dokumentów można stwierdzić, że ich partycypacja była jeszcze mniejsza. Najwięcej ankietowanych uczestniczyło przy opracowywaniu strategii rozwiązywania problemów społecznych (14%), programie ochrony środowiska (10%), planie odnowy wsi (8%) i strategii rozwoju gminy (7%). Jako formę uczestnictwa respondenci podano wnoszenie wniosków i uwag, udział w dyskusji, tworzenie i analizę dokumentu. Niestety respondenci nie wyrażali chęci uzasadnienia swojej nieobecności przy sporządzaniu dokumentów. Sporadycznie wśród argumentów pojawiały się: brak wolnego czasu (24%), brak uwag do dokumentów (7%), brak informacji o sporządzanych dokumentach (6%), brak zainteresowania udziałem w procedurze (14%).

Dla rozwoju aktywności społecznej ważne jest również, aby stwarzać mieszkańcom szanse do stosowania innych niż tylko oficjalne formy aktywności, najbardziej odpowiednich dla ich potrzeb i możliwości rozwiązywania konkretnych problemów. Mogą one mieć charakter sformalizowany, np. stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, partie polityczne albo niesformalizowany, np. udział w pracach koła gospodyń wiejskich, ochotniczej straży pożarnej i rozwijanie swoich zainteresowań w klubach sportowych i tanecznych. Grupa osób działająca w organizacji społecznej skupia się wokół pewnej idei, przyjmuje określone metody działania, przez wspólną pracę głębiej się integruje. A realizacja prawa do zgromadzenia się i zrzeszania przez obywateli tworzy następne płaszczyznę dla komunikacji i współpracy władz ze społeczeństwem [Kwiatkowski 2003].

W gminie Zaręby Kościelne funkcjonuje wiele organizacji zrzeszających jej mieszkańców. Są to: Gminne Koło Gospodyń Wiejskich (GKGW) „Aktywni bez względu na wiek”, Ochotnicza Straż Pożarna (OSP), koło wędkarskie, klub sportowy „ISKRA”, szkoła tańca, Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Zarębskiej, Stowarzyszenie nad Wągrołą w Chmielewie, Kawaleria w Zarębach Kościelnych, Fundacja AgriNatura. Głównymi celami tych organizacji jest działanie na rzecz rozwoju gminy Zaręby Kościelne, poprawa jakości życia mieszkańców, podtrzymywanie trady-

cji regionalnych oraz aktywizacja ekonomiczna, społeczna i kulturalna mieszkańców. Badania pozwalają zauważyć, że pomimo wiedzy respondentów o funkcjonowaniu tych organizacji (OSP – 94%, GKGW – 87%, koło wędkarskie – 64%, klub sportowy – 14%, pozostałe po 7%), to jedynie jedna trzecia z nich należy do któregoś z podmiotów, a jeszcze mniej aktywnie działa.

Podsumowanie

Dbanie o dobro wspólne, a więc o rozwój gminy, to zadanie, którego wykonania powinien podjąć się aktywnie działający samorząd lokalny oraz zamieszkująca jego terytorium ludność. Wszelkie podejmowane w tym celu działania wymagają współpracy oraz wzajemnego zrozumienia zainteresowanych stron, gwarantując osiągnięcie sukcesu. Zatem w rozwiązywanie lokalnych problemów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych włączeni muszą być mieszkańcy, gdyż trudności te są najczęściej ich własnymi.

Punktem wyjścia do uzyskania szerokiego współdziałania mieszkańców i władzy jest sprawnie działający samorząd i dobra komunikacja. Oba czynniki respondenci ocenili pozytywnie, a więc można zaobserwować tworzenie się korzystnych więzi pomiędzy władzą a mieszkańcami, które są podstawą partycypacji społecznej. Pomimo że komunikacja jednokierunkowa została oceniona przez respondentów na dobrym poziomie, to zaobserwowano nikłe zainteresowanie uczestnictwem w opracowywaniu dokumentów gminnych. Można tłumaczyć to brakiem wiedzy o możliwościach uczestniczenia w tego typu opracowaniach (komunikat przekazany niekoniecznie musi być zrozumiany przez jego odbiorcę). Tym bardziej, że respondenci deklarowali swoje zainteresowanie rozwojem gminy oraz informacjami o sposobie zagospodarowania obszaru, w której mieszkają. Wobec tego partycypacja społeczna w gminie wymaga usprawnienia i można to zrobić przez: zwiększenie zaangażowania mieszkańców w różnego rodzaju spotkania czy szkolenia, informowanie mieszkańców o możliwościach uczestniczenia w toku opracowywania dokumentów planistycznych, uświadamianie mieszkańców, że dzięki uczestnictwu są współautorami tworzonych dokumentów, podjęcie działań o charakterze kulturotwórczym, które polegałyby na akcji edukacyjnej kierowanej oraz adresowanej do urozmaiconych grup społecznych, a także promocję istniejących organizacji. Zatem zadaniem władz jest pobudzenie i zachęcenie mieszkańców do współuczestniczenia w decyzjach ważnych dla wspólnoty.

Reasumując, mieszkańcy gminy Zaręby Kościelne, biorący udział w badaniach, mają świadomość, że większość spraw i zadań wykonywanych przez administrację musi odbywać się z ich udziałem natomiast brakuje im bodźca, który skłoniłby ich do aktywnego uczestnictwa.

Literatura

- Dębczyński J. 2000: *Rola partycypacji społecznej w tworzeniu wieloletnich planów inwestycyjnych przez samorządy*, Res Consulting, Bielski Duży, [online], <http://www.resmanagement.pl/artykuly.htm>, pobrano 02.06.2010.
- Hausner J. (red.). 1999: *Komunikacja i partycypacja społeczna*, MSAP, Akademia Ekonomiczna Kraków, Kraków.
- Każmierczak T. 2011: *Partycypacja publiczna: pojęcie, ramy teoretyczne*, [w:] A. Olech (red.), *Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu wspólnoty lokalnej*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 83-99.
- Kwiatkowski J. 2003: *Partycypacja społeczna i rozwój społeczny*, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa.
- Olejniczak P. 2015: *Partycypacja społeczna jako podstawa społeczeństwa obywatelskiego*, Prace Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości, t. 31(1), Wałbrzych, 111-121.
- Parysek J.J. 2001: *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wyd. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Podsumowanie kadencji 2010-2014*. 2015: Raport przygotowany przez zespół firmy CURULIS, [online], http://www.curulis.pl/O_firmie/Raporty_badawcze.html, dostęp 17.05.2015.
- Pawlewicz K., Pawlewicz A. 2010: *Rola partycypacji społecznej na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*. Zesz. Nauk. SGGW, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 83, 71-80.
- Potoczek A. 2003: *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, Agencja Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa Sp. z o.o., Toruń.
- Ustawa z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, Dz.U. 2015 poz. 199 z późn. zm.

Summary

The aim of the research was to evaluate the functioning of social communication and participation in a rural community using the example of the Zaręby Kościelne municipality. In the municipality, we can observe the formation of good bonds between authorities and inhabitants, which constitute a basis for social participation. Although one-way communication was evaluated as being on a good level by respondents, a low level of interest in participation in the preparation of local administrative documents was observed. To sum up, the inhabitants of the Zaręby Kościelne municipality are aware of the fact that most of the issues and tasks performed by the administration should involve their participation, but they feel the lack of an incentive that would encourage them to participate more actively.

Adres do korespondencji
dr inż. Katarzyna Pawlewicz
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Geodezji, Inżynierii Przestrzennej i Budownictwa
Katedra Planowania i Inżynierii Przestrzennej
ul. Prawocheńskiego 15, 10-724 Olsztyn
tel. (89) 523 49 42, e-mail: katarzyna.pawlewicz@uwm.edu.pl